

26.609

Եւրոպական

Համալսարանի գրադարան
Կապույտ գրքեր

335

Մ-39

335 | 5960-55
 5-39 | Պարսկաբերդ
Պարսկաբերդի շին

IC	8636	31/1/80
II C	1533	11/11/81
IC	5637	16/1/81
II C	1833	20/1/81

5-39 ԴԱՍԱԿԱՐԳԸ ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԴԵՄ.

«Իսկ ով էր», — հարցնում է ժողովուրդը սոցիալիստներին, զարմացած՝ լսելով մեր ճառերը և կասկածամտութեամբ դիտելով մեր կուրսը: Ի՞նչ ոյժ է ծնում այդ մարդկանց, որոնք բանի տեղ չեն դնում ամենքի կողմից ճանաչուած սրբութիւնները: Ի՞նչ ոյժ է նրանց կուրսի մղում ամբողջ աշխարհի և այն մարդկանց դէմ, որոնց ձեռքին է գտնուում իշխանութիւնը:

Անշուշտ, որեւէ մէկի չար հնարագիտութիւնը, որեւէ մէկի խելառ քմահաճոյքը չէ մեզ կեանքի կոչել: Բանւոր դասակարգի աշխատանքից է ծնուել մեր չարժումը, սոցիալիստական շարժումը:

Մեր շրջանում կան ամեն տեսակ հասարակական գիրք ունեցող մարդիկ: Միանման չէ այն ճանապարհը, որով ամեն մէկը գիմում է դէպի սոցիալիզմը: Մէկին աղքատութիւնը մանուկ օրերում օրօրոցի երգ է երգում, իսկ մի ուրիշը ջերմ ու հոգատար պայմանների մէջ է անցկացնում իւր տարիները: Մէկը իւր մտքերն է որոնում մեքենաների հոնդիւնի տակ, մի ուրիշը բանտի խեղդող խցիկում իր հաշիւներն է մաքրում այն հասարակութեան հետ, որ նրան դուրս չպրտեց իւր շրջանից՝ ազատ մտքի և խիզախ ձգտումների համար: Նայեցէք որեւէ գետի և մաքուր բաժանեցէք նրա ջրերը միլիոնաւոր կաթիլների, իւր առանձին պատմութիւնն ունի ամեն մի կաթիլը, որ տարբեր ճանապարհով է գոյանում, նախ քան ընդհանուր հոսանքին խառնուելը: Բայց այնուամենայնիւ այդ միլիոնաւոր կաթիլներից բաղկացած ջրերն ապրում են մի ընդհանուր կեանքով, և կայ գետը կազմող մի ընդհանուր պատճառ, որ տալիս է նրան ինքնուրոյն կեանք. դա նրա կառաղի, անգուսպ հոսանքն է:

5960-55

Ճիշտ այդպէս էլ իր կեանքովն է ապրում բաղմա-
պիտի հոսանքներին կազմուած մեր օոցիալիստական շար-
ժումը, և կայ նրան ծնունդ տուող մի ընդհանուր պատ-
ճառ :

Այդ պատճառը ըանձոր դասակարգի կեանքի
պայմաններն են:

Ներկայ մարդկութեան անէծքը կազմող աղքատութիւնն է ծնել սոցիալիստական շարժումը: Աղքատութիւնը, որ կաշկանդում է մարդու միտքը, որ հողին է հաւասարեցնում նրա ամենանուիրական զգացմունքները, որ ծանր բեռան տակ ձնչում է նրան,—այդ աղքատութիւնն է ահա ծնունդ տուել այն ձգտումներին և այն բողոքին, որ սոցիալիստները տարածում են աշխարհով մէկ:

Աղքատութիւնն է ստեղծել ներկայիս բոլոր տան-
ջանքները, այլանդակել միլիոնաւոր մարդկանց, յորդ ար-
ցունելով է ողորդել աշխարհը և արիւնով շայմանաւորել
մարդկութեան ամեն մի քայլը. աղքատութիւնն է լեցրել
բանտերն, ու անառականոցները. հարիւր հազարաւոր
մարդկանց աղքատութիւնն է քշել արուարձանների վա-
րակուած թաղերը, միմեանց վրայ խռնել ստորերկրեայ
նկուղներում և կառերների տակ, ամալի և անպտուղ է
դարձրել գիւղական դաշտերը. աղքատութիւնն է թու-
նաւորում մանկական տարիները և խաւարիցնում ծե-
րութեան վերջին օրերը. նա է մեր երկիրը դժոխք դար-
ձրել, մարդկանց իրար դէմ թշնամութեամբ գինել և չա-
րութեամբ նրանց հոգին վարակել: Բայց հէնց այդ աղ-
քատութիւնն էլ մարդկանց զլխում առաջ է բերել մտքի
գործունէութիւն, սրտերում՝ վրդովմունքի զգացմունք,
և վշտից ու ժառսպառ եղած ձեռներով բարձրացրել հա-
րիւր հազարաւոր ու միլիոնաւոր կռուի պատրաստ ձեռ-

Ներ. աղքատութիւնն է մարդկանց պարգեւել սոցիալիզմի մարտական գէնքը:

Կռիւ աղքատութեան դէմ. կռիւ այն ամենի դէմ,
ինչ որ մարդուս ճնշում է, քամում, այլանդակում է և
գազանացնում:

Ահա ալն կոչը, որ աշխարհի բոլոր սոցիալիստներին մի եղբայրական ընտանիքի մէջ է համախմբում:

Կռիւ աղքատութեան դէմ: Բայց աղքատութիւն
կայ, աղքատութիւն է: Անցեալում գոյութիւն ունեցող
աղքատութեան դէմ կար միայն մի գէնք. դա յամառ
աշխատանքն էր, և այդ գէնքը միշտ փրկարար չէր թըշ-
ւառութեան հանդէպ: Մեր նախորդներն անգուլ աշ-
խատանքով էին ձեռք բերում իրենց գոյութեան միջոց-
ները, և բաւական էր մի դժբախտութիւն,—ինչպէս
օրինակ հեղեղ, երաշտ, համաճարակ, թշնամու յարձա-
կումն,—որ սրբէր տանէր նրանց երկարամեայ վաստակի
արդիւնքը: Եւ ամենքի համար անխուսափելի, ընդհանուր
թշուառութեանը յաջորդում էին բարեկաջող տարիներ:
Մարդու աշխատանքը հազիւ էր կարողանում կեանքը
պահպանել, և ընդհանուր թշուառութիւնը հետեանք էր
աշխատանքի թոյլ զարգացման: Թշուառութեան հանդէպ
չը կար ոչ մի դարման, և մարդիկ առում էին, թէ թըշ-
ւառութիւնն «Աստծոց է գալիս», այսինքն՝ իրենց հա-
մար անբարոնելի բնութեան կոյր ուժերից:

Բայց դարեր անցան, և իշխող բնութիւնն, իր հերթին, մարդկութեան ստրուկը դարձաւ: Իրար յաջորդող անթիւ սերունդների յամառ աշխատանքն իր գործը տեսաւ, և այսօրուայ ժողովուրդներն ստեղծել էն հասարակական այնպիսի սննդաւոր հարստութիւն, որ կարող էր ապահովել ընդհանուր երջանկութիւնը և վերջ տալ աղքատութեանը: Անցան այն ժամանակները, երբ որեւէ

դժբախտութիւն կարող էր ոչնչացնել մի ամբողջ սերնդի աշխատանքով ձեռք բերած արդիւնքը: Մարդկային աշխատանքը տիրացաւ բնութեան ուժերին, և կատարելագործուած մեքենաների, գործրու, ինչպէս նաև ելեքտրականութեան շնորհիւ մարդը կարող է արտադրել այնքան, որ ապահովէ ամենքի գոյութիւնն՝ առանց կարիքի: Նրկաթուղիներն ու հեռախօսները իրար հետ կապեցին աշխարհի բոլոր անկիւնները, և մի երկրի բնական հարստութիւնները դուրս են տանում՝ օգտագործելու ամենքի համար: Այն բոլոր դժբախտութիւնները, որ մարդուց անկախ վրայ են հասնում, այլ ևս չեն կարող զրկանք պատճառել և ամբողջ երկրի ազգաբնակչութիւնը դատապարտել աղքատութեան, սոյի ու մահուան: Նախորդ սերունդների աշխատանքը լիովին ապահովել է ներկայ սերնդին, իսկ վերջինիս սեփական աշխատանքն օր աւել ստեղծում է աւելի, քան սպառել կարող էր նա, եթէ նոյնիսկ կուշտ փորով ուտէր և դահացումն տար իր բոլոր պահանջներին:

Բայց չը նայած դրան, աղքատութիւնը գոյութիւն ունի և այն էլ՝ աւելի մեծ չափով, քան անցած դարերում: Միլիոնաւոր անտուն-անտեղ, առողջ բանւորներ կարօտ են հացի, ապահովուած չեն վաղուայ համար: Հարիւր հազարաւոր մարդիկ ստիպուած են գողութիւն անել և մարդասպանութիւն, որ քաղցից չը մեռնեն: Հարիւր հազարաւոր ծեր ու մանուկներ ստիպուած են ձեռք պարզել՝ ողորմութիւն խնդրելու, հարիւր հազարաւոր կանայք հարկադրուած են ծախել իրենց մարմինը, հարիւր հազարաւոր երեխաներ գլուխ դնելու տեղ չունին և, մինչդեռ հազիւ են խօսել սկսում, արդէն ծանօթ են լինում կարիքից ծնուած բոլոր ցաւերին: Այլ ևս չը կայ ամենքի վրայ հաւասարապէս իշխող ընդհանուր թշուա-

ռութիւնը, որալիսին կրում էին մեր նախորդները: Բայց դրա փոխարէն կայ և իւրաքանչիւր ժամ կըրկնապատկւում է թշուառութիւնն ա՛յն դասակարգի, որ ստեղծում է հասարակական ամբողջ հարստութիւնը: Եւ թշուառների ստեղծած օր աւել անող հարստութեան հետ՝ աւելի է սաստկանում աղքատութիւնը:

Հորց տուէք ձեզ. որտեղ է թաքնուած աղքատութեան պատճառը, ձեր կանանց ու երեխայոց զրկանքների և տանջանքների արմատը: Գուցէ զիտէք պատճառը. խիստ երկարատև ու ծանր աշխատանքը կարճ ժամանակուայ մէջ ուժասպառ է անում բանւորին և ժամանակից առաջ նրան ինվալիդ (աշխատանքի անընդունակ) դարձնում. աշխատանքը վարձատրւում է աննշան չափով, և աշխատավարձը բաւարարութիւն չի տալիս կեանքի ամենահամեստ պահանջներին: Աշխատանքն ապահովուած չէ, և իւրաքանչիւր բանւոր գիտէ, որ իւր կեանքի մի մասը դատապարտուած է լինելու անգործութեան, հետեաբար և քաղցի: Բայց չնչին վարձատրութեան համար գործ դրած անդուլ աշխատանքի շնորհիւ՝ բանւորն անգործ է դառնում գորեղ տիրոջ առաջ և ստիպուած լինում հպատակուել նրա առաջտրկած պայմաններին: Իսկ տիրոջ ոյժը կապիտալի մէջ է՝ հասարակական հարստութեան, որը կենդրոնացած է կապիտալիստների ձեռքում: Եւ որքան արագ է աճում այդ հարստութիւնն ու խոշոր կապիտալիստների ձեռքը կենդրոնանում, այնքան գորեղանում է կապիտալի ճնշումը բանւորների վրայ, այնքան դժուարութեամբ են վերջիններս իրենց հացը վաստակում և ազատ ժամանակ ձեռք բերում: Հարստութիւնից է ծնւում աղքատութիւնը, և բանւոր մասսաների աշխատանքով ստեղծուած հարստութիւնը կապիտալիստների ձեռքին զէնք է դառնում՝ աւելի ևս աղքատացնելու

այդ մասսաներին:

Իսկ ինչ բան է անգործութիւնը՝ բանւոր դասակարգի այդ պատուհասը: Նրա համար է առաջանում անգործութիւն, որ ոչ մէկին պէտք չէ ձեր աշխատանքը, որ պէտք չեն ձեր արտադրած ապրանքները: Ո՛չ. այն միջոցին, երբ հարիւր հազարաւոր մարդիկ կարիք ունին մեծաքանակ մթերքի, բանւորներն անգործ են մնում, այն ինչ նրանք կարող էին արտադրել այդ մթերքները: Ա՛յն միջոցին, երբ մեքենաները պարապ կանգ են առնում, բանւորները դուր տեղ այս ու այն կողմն են ընկնում՝ գործ ճարելու, մինչդեռ նրանք կարող էին բան գցել կանգ առած մեքենաները: Ի՞նչ է դրա պատճառը: Ա՛յն, որ ապրանքներն արտադրուում են այն դէպքում միայն, երբ այդ ապրանքները կարելի է ծախել կապիտալիստների համար ցանկալի շահով: Պարզ է ուրեմն, որ երբ շահի ետեւից ընկած կապիտալիստները մեծ քանակութեամբ ապրանք են արտադրում, սրանց գները վերջ ի վերջոյ ընկնում են, որովհետեւ ապրանքների քանակը չի համապատասխանում գնողների պահանջին: Նըման դէպքերում կապիտալիստները կրճատում են արտադրութիւնը, որով և վրայ է հասնում կրիզիսն ու անգործութիւնը: Ահագին հարստութիւն դիպելու հնարաւորութիւնը, որի մասին երազել անգամ չէին կարող մեր նախորդները, ծնում է ահա բանւոր մասսաների աղքատութիւնը: Այդպէս է մեր օրերի աղքատութիւնը, որ առաջացել է ոչ թէ մարդկային ուժերի պակասութիւնից, այլ հէնց մարդկային ուժերի և աշխատանքի զարգացումից. չարունակ աճող հասարակական հարստութեան մէջ են թաղուած աղքատութեան արմատները:

Անցեալում մարդիկ աղքատ էին, բայց ոչ մէկը միւսից աւելի աղքատ չէր, ոչ մէկը դատապարտուած չէր՝

մշտապէս աղքատ մնալու: Իսկ այժմ մէկի աղքատութիւնը հանդիսանում է իբրեւ աղբիւր՝ մէկ ուրիշի հարստութեան, և ոմանց հարստութիւնն էլ դառնում է աղբիւր՝ ուրիշների աղքատութեան:

Հասարակական հարստութեան աճեցումն ու հասարակական պայմաններն են առաջ բերել այն աղքատութիւնը, որից ծնունդ է առել սոցիալիզմին հասնելու համար մղող կռիւը: Հինց այդ աղքատութիւնն էլ առաջ է բերել չքաւորների վրդովմունքը. և սոցիալիզմը՝ խորացնելով այդ վրդովմունքը՝ լուսաւորում է նրանց գիտակցութիւնը և ցոյց տալիս կռուի նպատակն ու միջոցները:

Մենք սոցիալիստներս բանւոր մասսաների մէջ հանդէս չենք գալիս, իբրեւ կողմնակի մարդիկ: Մենք եկել ենք՝ ցոյց տալու նրանց այն, ինչ որ թաքնուած է հէնց իրենց ծոցում. մենք եկել ենք ցոյց տալու բանւոր մասսաներին իրենց դրութիւնն ու այդ դրութիւնից բղխող թշուառութեան էութիւնը:

Սոցիալիզմն ասում է.՝ մարդկութեան խոշոր մեծամասնութիւնը՝ բացի իր զոյգ աշխատող ձեռներէ կենսական որեւէ միջոց: Բայց այդ աշխատող ձեռները կարող են օգտակար գործ գտնել իրենց համար այն դէպքում միայն, երբ թոյլ տան օգտուելու արտադրութեան բոլոր անհրաժեշտ միջոցներից (հողից, մեքենաներից և հում նիւթերից): Իսկ արտադրութեան այդ միջոցները գտնուում են՝ կամ բնութեան մէջ, կամ ձեռք են բերուած նախկին աշխատաւոր սերունդների ջանքերով: Բայց դրանք գտնուում են փոքրամիւս մարդկանց ձեռքում. և արտադրութեան միջոցներից օգտուելու իրաւութիւն համար՝ այդ փոքրամիւս մարդիկ բանւորներէ խլում են նրանց աշխատանքի ամենամեծ բաժինը:

Ա՛յն, ինչ որ այսօր արտադրուում է բանւորը, չը

հաշուելով նրան տրուելիք աշխատավարձը, կազմում է գործատիրոջ շահը, մեծացնում նրա կապիտալը, որպէսզի վաղը գործադրուի՝ նոր բաներ վարձելու, նրան միևնոյն շահագործութեանը ենթարկելու համար։ Բանւորներն իրենց սեփական աշխատանքով են տեղեւորւում այդ շահագործող կապիտալիստներին այժմ, և իւրաքանչիւր կատարելագործուած արտադրութեան արդիւնքի մեծ մասը կապիտալիստի դրպանն է գնում։ Եւ ահա թէ ինչո՞ւ է կրկնապատկւում նրա ոյժն ու հարստութիւնը։ Աղքատութիւնը ծնւում է հարստութիւնից, խալ հարստութիւնն առաջ է բերում նոր աղքատութիւն, որովհետեւ խոշոր կապիտալիստը ոչ միայն իր բանւորներին է շահագործում, այլ և պարտքի ցանցերով կաշկանդում է սեփական տնտեսութիւն ունեցող խեղճ ու կրակ դիւղացիներին, խանութպաններին, արհեստաւորներին։ Իւր համեմատաբար էժան ապրանքներով գուրս է գցում նրանց ապրանքը և քայքայում այդ խեղճերի տնտեսութիւնը, դարձնելով նրանց սեփականազուրկ բանւորներ։ Այսպէս ուրեմն մի կողմից կազմւում է վարձու բանւորների յիթխարի դառնակարգը—*պրոլետարիատը*, որին վիճակուած է տառապիլ մինչև կեանքի վերջը՝ հաց ու աշխատանք ձարելու համար։ Իսկ միւս կողմից առաջ է գալիս կապիտալի տէր փոքրածիւ մարդկանց մի փոքրիկ խմբակ—*բուրժուազիան*, որ իր ձեռքն է առնում թէ՛ հողը, թէ՛ մեքենաները, թէ՛ գործարանները, թէ՛ հանքերը, թէ՛ երկաթուղիները և այդպիսով միլիոնաւոր պրոլետարներին դարձնում վարձու ստրուկներ։

Պրոլետարիատ և բուրժուազիա, սեփականազուրկ բանւորներ և հարուստ սեփականատէրեր—ահա սրանք են ժամանակակից հասարակութեան երկու գլխաւոր դասակարգերը։ Եւ այս երկու դասակարգերի միջև տեղի է

ունենում անընդհատ կռիւ՝ պրոլետարիատի ձեռքով արտադրուած արդիւնքի համար։

Գասակարգը գասակարգի դէմ։ Բուրժուազիան, որպէսզի իր եկամուտն անվերջ կրկնապատկէ, որպէսզի լաւագոյն մեքենաների գործածութեամբ ստացած յաւելեալ արժէքն իր գրպանը լեցնէ, շարունակ ձգտում է պակսեցնել բանւորի աշխատավարձը և աւելի աշխատանք կորզել նրանից։ Նա խլում է բանւորի ազատ ժամանակը, զրկում նրան հանգստութիւնից, ստրկացնում է նրա կրնոջն ու երեսաներին, դարձնում նրան անբան անասուն։ Իսկ պրոլետարը, որպէսզի կարողանայ պահպանել իր գոյութիւնը, որպէսզի փոքր ի շատէ ապահովի իւր ընտանիքը, որպէսզի փոքր ի շատէ մարդավայել կեանք վարի, կռիւ է մղում աւելի կարճ բանւորական օրուայ, աւելի բարձր աշխատավարձի և լաւ վերաբերմունքի համար։ Նա կռւում է իւրաքանչիւր րոպէ, առանց այդ կռիւը նկատելու, կռւում է իւր՝ *դասակարգի թշնամու* դէմ, որ ձգտում է նրա բոլոր ուժերն արտադրական շահի աղբիւր դարձնել։ Պրոլետարը կռւում է և՛ այն ժամանակ, երբ ակամայ է աշխատում, որպէսզի խնայել կարողանայ՝ մի կտոր հացի համար՝ կապիտալիստին վաճառած իր ուժերի մի մասը։ Պրոլետարը կռւում է և՛ այն միջոցին, երբ ազատ կապիտալիստի կողմից նրան շնորհուած հանգստի ժամին կարգում է՝ մտաւորապէս բարձրանալու, երբ նա իր սուղ միջոցներից մի քանի կոպէկ յետ է ձգում՝ երեսաներին ուտում տալու, որովհետեւ գիտութեան ամեն մի շոգը պրոլետարին զօրաւոր է դարձնում կապիտալիստի դէմ մղած կռուի մէջ։ Պրոլետարը կռւում է կապիտալիստի դէմ նոյնիսկ այն ժամանակ, երբ իր բերնից կորելով՝ հագնւում է և ապրում, թէկուզ արտաքուստ, «ինչպէս ապրում են մարդիկ», այսինքն նրա թըշ-

նամինները—բուրժուազիան. երբ զարդարուում է «գիր-
մանական» զգեստով և կնոջն է զարդարում «քաղաքա-
վարի», որովհետև «պարզ ժողովրդական» հագուստի հետ
միասին՝ նա դէն է չպրտում ճորտական ստորնացումի
այն մնացորդը, որ անհրաժեշտ է իրեն շահագործողնե-
րին, և որն արտայայտուում է մինչև անգամ հագուստի մէջ
էլ: Պրոլետարի ամբողջ էութիւնը, նրա մարմինն ու հո-
գին, միտքն ու մկաններն ըմբոստանում են ստրկական
վիճակի դէմ, որի մէջ պահում են նրան այսօրուայ բուր-
ժուական կարգերը. կարգեր, որոնք հիմնուած են միլիո-
նաւորների աղքատութեան վրայ, որոնք հարստութիւն
են բաշխում մի քանի հազար մարդկանց միայն: Պրոլե-
տարն իր ամբողջ էութեամբ ծառս է լինում այդ կարգե-
րի դէմ. և ներկայիս այսպէս կոչուած «հասարակական
կարգերը» ոչ այլ ինչ են, բայց եթէ մի ահռելի մեքե-
նայ՝ կանխորոշուած նրա համար, որ օրէնքների և ոստի-
կանութեան, ժանդարմների ու բանդերի, զինւորական
ուժի և եկեղեցական քարոզների միջոցով ստնձած պահէ
պրոլետարի ըմբոստ գոյութիւնը:

Հարուստների և կուշտերի, բախտաւորների և պոռ-
տարոյճների (պարապ-սարապ) դասակարգը—բուրժուա-
զիան յարատև կռուի մէջ է՝ իւր դասակարգային թրշ-
նամինների—պրոլետարիատի դէմ: Նրբ բուրժուան, ըստ
երեւոյթին առանց որևէ կարիքի, առանց անձնական շա-
հերի, ճնշում է և ստնակոխ անում պրոլետարի մարդկա-
յին արժանապատուութիւնը, երբ անբարոյականացնում է
նրա կնոջն ու աղջկան, երբ նոյնիսկ բարեգործութեան
գիմակի տակ կռպէկներ է չպրտում,—նա այդ բոլորի
մէջ հնազանդուում է իր բնագոյին (անգիտակից, պղտոր
զգացմունքին), իսկ այդ բնագոյը դրդում է նրան՝ աւելի
ու աւելի խորացնելու բուրժուայի և նրա թշնամու-պրո-

լետարի միջև ընկած անդունդը, աւելի ու աւելի մղելու
պրոլետարին դէպի անբան անասունի վիճակը. անասունի,
որ կուրօրէն հնազանդուում է իւր տիրոջ կամքին:

Գիտութեան նուաճումները, գեղարուեստական հա-
ճոյքը և կատարելագործուած տեխնիկայի բոլոր յարմա-
րութիւնները գտնուում են բուրժուայի ձեռքին. դրանց
միջոցով նա խրոխտանում է պրոլետարի հանդէպ՝ ամբա-
պընդելու նրա ստրկական վիճակը և դարձնելու նրան իր
ժառանգական ճորտը:

Կասակարգը դասակարգի դէմ: Եւ սոցիալիզմը գա-
լիս է աշխարհին ցոյց տալու դասակարգերի այդ մոլեգին
պայքարը, որ մղուում է ամեն տեղ, ուր բաղմապատկող
հարստութիւնից լայն ծաւալ է ստանում աղքատութիւնը.
այսինքն ամեն տեղ, ուր իշխում է վարձու աշխատանքը,
ուր գործարանների խողովակները սև ծուխ են ժայթքում
և չոգեկառքերն ապրանք տեղափոխում հեռաւոր վայրեր:
Սոցիալիզմը ցոյց է տալիս այդ անողորմ պայքարը, որի
մէջ հարւել-հազարաւորներ ընկնում են աննկատելի մա-
հով, որի մէջ մինչև այժմ յաղթող է հանդիսացել նա, ով
կռուի է դուրս եկել լաւագոյն գէնքով: Իսկ լաւագոյն
գէնքը մինչև այսօր շահագործողների ձեռքումն է եղել:
Նրանք համախմբուել են ու կազմակերպել արնախումներ-
ի մի մեծ ընդհանրեց, ժողովուրդ են պետական իշխա-
նութեան շուրջը, տիրանում են ահռելի հարստութեան,
որով ձեռք են բերում նաև գիտութիւն: Նրանք գիտ-
մամբ ճնշում են բանւոր դասակարգը, սահմանում են
օրէնքներ, որոնց սէտք է ենթարկուել նա. կառավարու-
թիւնն առանձնապէս ստեղծում են պրոլետարիատի հա-
մար, խլում նրանից ամենատեղ տղամարդկանց, լեցնում
զօրանոցներ, դահիճ դարձնում, ինչպէս նաև բանտային
պահապաններ: Բուրժուազիան կազմակերպուած է և գի-

տակցօրէն է կռիւ մղում պրօլետարիատի դէմ, որն *անգիտակցաբար*, տարտամ զգացմունքով, ճիշդ է գործ դնում՝ ազատուելու ստրկութիւնից:

Եւ սոցիալիզմն ասում է պրօլետարիատին, ես չեմ եկել նրա համար, որ տանեմ քեզ իմ ճամբով, այլ ցոյց տալու ան ճանապարհը, որով դու արդէն աննկատելի կերպով շարժուում ես առաջ. եկել եմ քեզ ցոյց տալու այդ ճանապարհի վերջնական կէտը և օղնելու, որ կարելի եղածին չափ՝ չո՛ւտ անցնես ճամբադ՝ չնչին զոհերով: Դու պէտք է *հասկանաս ինքդ քեզ*, հասկանաս քո դրութիւնը և իմաստն ան կռուի, որ մղում ես ամբողջ էութեամբդ ժամանակակից կարգերի դէմ: Գալիս եմ մօտդ՝ ոչ իբրև օտար, անծանօթ մէկը. ես միմիայն պայծառ լուսոյ ճառագայթներն եմ ձգում քո ճանապարհին և լուսաւորում քո ապագան: Հասկացիր, որ դու թշնամու բանակումն ես, որ քո շուրջն ամենուրեք կռիւն է բորբոքւում. զիտակցի՛ր այդ կռուի իմաստը և կռուի՛ր այն խորը համոզմամբ, որ պակասում է միլիոնաւոր բանւորներին՝ յաղթահարելու միջանի հազար պրօլետարյաններին:

Սոցիալիզմը պրօլետարներին ամենից առաջ ասում է՝ *կազմակերպուեցէ՛ք*: Թշնամին զօրեղ է, և մարդկային արիւն-արցունքից ու քրտինքից գոյացած նրա գօրութիւնը—*հարստութեան եւ իշխանութեան* զօրութիւնն—անխնայ կերպով ջախջախում է բոլոր իր դէմ բմբոստացողներին: Միայն միլիոնաւոր աշխատող ձեռներէրի միութիւնը, բազմաթիւ պրօլետարների կամքի և մտքի միութիւնը կարող է խորտակել ան զօրութիւնը, որ սնւում է և աճում ձեր աշխատանքով: Կազմակերպւեցէ՛ք:

Գոտակարգը գոտակարգի դէմ: Սոցիալիզմը բան-

ւորներին ասում է. կազմակերպուելիս և դասակարգային կռիւ մղելիս՝ ազատուեցէ՛ք դարաւոր նախապաշարումների ազդեցութիւնից. այն հայեացքներից ու մտքերից, որ սովորեցնում են ձեզ ձեր թշնամիները: Նրբ կը խօսեն հետներդ *կրօնի* անուանից, պոտախանեցէ՛ք. պրօլետարները մէկ կրօն ունին. այդ՝ գոտակարգային կռուի, ստրկութիւնից ազատագրուելու, ինչպէս նաեւ մարդու երջանկութեան համար մղուող կռուի կրօնն է: Ձեր թշնամիներն աշխատում են իրանց դէմ մղած կռիւը մթագնել և ձեր միտքն օրօրել այն ցնորքով, թէ հանդերձեալ կեանքում՝ ձեր բանւորական պարտականութիւնն անտրուում չկատարելու համար՝ լիառատ վարձատրութիւն կ'ստանաք. դուք այդպիսի դէպքերում պատասխանեցէ՛ք.—երջանկութիւն մենք այս երկրի իրայ ենք ուզում. ազատուեցէ՛ք ձեր միտքը բթացնող կրօնից և բուրժուազիային ծախուած քահանաների ու վարդապետների քարոզներից: Ձեր թշնամիները կամենում են ձեզ իրարից անջատել, մի երկրի բանւորներին զրգուելով միւս երկրի բանւորների դէմ, մի ազգութիւն՝ միւսի. օրինակ ռուսներին՝ հրէաների, լեհների, գերմանացիների ու աւստրիացիների, անգլիացիների ու ճափոնացիների դէմ, և ընդհակառակը: Լաւ իմացէ՛ք, որ դասակարգային կռիւը բորբոքւում է ամենուրեք՝ բանւորների և բուրժուազիայի միջև, և որ զանազան երկրների պրօլետարների ու ազգերի անջատումը կը թուլացնէ նրանց ոյժը և կը հեշտացնէ մեր թշնամիների յաղթանակը: Իմացէ՛ք, որ ամբողջ աշխարհի բուրժուաները միանում են, երբ անհրաժեշտ է լինում կռուել բանւորների դէմ. շահագործողների այդ միութեանը հակադրէ՛ք բանւորների համերաշխութիւնը. բանւորներին՝, որոնք ունին մի ընդհանուր նպատակ—ազատագրուել շահագործումից: Ճափոնացի-

ների, հրէաների, լեհների, գերմանացիների, աստորիացիների և անգլիացիների դէմ ձեզ պատերազմի կոչելիս՝ պատասխանեցէ՛ք. «Պրոլետարներ բոլոր երկրների, միացէ՛ք»․ դասակարգը դասակարգի դէմ՝ ամբողջ աշխարհում, Ամերիկայից մինչև Ճափոնիա:

Դասակարգը դասակարգի դէմ: Սրա մէջ է բանւորական շարժման ողջ էութիւնը, սրա մէջ է հազարաւոր տարիներ մարդկութեան անցած ճանապարհի էութիւնը: Անցեալում էլ մի դասակարգը կռուում էր միւսի դէմ, ճնշւածը՝ ճնշողի դէմ: Իւրաքանչիւր դասակարգ աշխատում էր ձեռք բերել և օգտագործել այն բարիքները, որ արդիւնք էին մարդկային յարստի աշխատանքի: Բայց չէր նայած որ մինչև օրս էլ մի դասակարգ բռնում էր միւսի տեղը և տիրում նրա հարստութեանը, իր ձեռքն էր առնում պետական իշխանութիւնը և ազատում նախկին տիրոջից, — այնուամենայնիւ ճնշումը չէր վերացաւ երկրի երեսից: Օրինակ բոլոր եւրոպական երկրներում ազնուական-կալուածատէրերի իշխանութիւնը վաղուց է տեղի տուել վաճառական-բուրժուայի իշխանութեանը: Ինքնակալ ազնուական թագաւորների փոխարէն՝ պարլամենտներում*) հրապարակ եկան բուրժուազիայի ներկայացուցիչները՝ յանձին ընտրւած միւնիստրների (ինչպէս Ֆրանսիայում) կամ պարլամենտներից կախումն ունեցող թագաւորների (ինչպէս Անգլիայում, Իտալիայում և ուրիշ երկրներում): Եւ ճիշտ այդպիսի յեղաշրջում, այդ տեսակ յեղափոխութիւն, որ չինովնիկների և ազնուականների տեղ՝ իշխանութեան գլուխն է կանգնեցնում բոլոր հարուստներին — բուրժուազիային, կատարւում է նաև մեզ մօտ՝ Ռուսաստանում, ուր ժողովուրդը թօթափել է ուզում ներկայ ինքնակալութեան ծանր լուծը**): Բայց իշխանութեան այդպիսի փոփո-

*) Ընտրուածների ժողով, որը հրատարակում օրէնքներ և հրւում միւնիստրների գործունէութիւնը:

**) Այս բրոշիւրը տպագրւել է 1906 թուին, երբ դեռ ևս զօրեղ էր միապետութիւնը: (Դ. Մ.):

խութեամբ դեռ չի վերացուել աղքատութիւնը: Նախկին ճնշողների տեղը բռնում են ուրիշները, որովհետև ճնշւածան բռն պատճառը մնում է անշարժ. այսինքն՝ ունեւորների թաւանած հասարակական հարստութիւնը յափըշտակչների ձեռքն է մնում: Ժողովուրդը փոխում է իւր տէրերին, բայց ինքն առաջուայ պէս նոյն ճնշւած դասակարգն է մնում: Նախկին ճորտ գիւղացին դառնում է վարձու բանւոր՝ քաղաքում և գիւղում: Զինովնիկներին և բռնակալներին տապալող յեղափոխութիւնը բանւորներին *ըստարացի* է դարձնում, տալիս է նրանց միջանի *իրաւանքներ*, առանց, սակայն, բանւորներին իրենց աշխատանքի տէրը դարձնելու:

Բայց երբ պրոլետարիատն իր վրայից դէն շարտէ բուրժուազիայի տիրապետութեան լուծը, երբ ազատագրուելի վարձու աշխատանքից, միայն և միմիայն այդ դէպքում ընդ միշտ կանհետանան՝ աղքատութիւնը, թըշւառութիւնը, ստրկութիւնն ու դժբախտութիւնը: Այժմ պրոլետարիատը կամենում է ազատուել աղքատութիւնից, պէտք է անի այն, ինչ որ չի արել ուրիշ ոչ մի դասակարգ: Պրոլետարիատը տանջւում է նրա համար, որ իւր աշխատանքի շնորհիւ կուտակող հասարակական հարստութիւնն անցնում է առանձին *մասնատր սեփականատէրերի* — կապիտալիստների ձեռքը: Ուրեմն այն ժամանակ միայն կը վերացուի աղքատութիւնը և դադար կառնէ պրոլետարների կռիւը, երբ հասարակական հարստութիւնը մնայ հէնց *իրենց արտադրող բանւորների* ձեռքում: Բայց դրան կարելի է հասնել մէկ ճանապարհով միայն, այսինքն՝ բուրժուազիայի ձեռքից պէտք է խլել պետական իշխանութիւնը, արտագրութեան բոլոր միջոցները (հողն ու մեքենաները) և այդ ամենը դարձնել *ընդհանուր սեփականութիւն*, որից և կօգտուեն բոլոր մարդիկ: Այդպիսով միայն կը վերանան

դասակարգերը, շահագործողներն ու շահագործուողները, աղքատներն ու հարուստները. մի խօսքով մարդկութիւնը կազատուի աղքատութեան ձերաններից: Եւ պրոլետարիատը բուրժուայի դէմ կռուի դուրս գալով, անշեղ գրեւոր է դէպի այդ կէտը, դէպի սոցիալիստական հասարակարգը:

Բարձրացնելով պրոլետարիատի կռուի դրօշակը՝ աղքատութեան վրայ հիմնուած հասարակարգի դէմ՝ սոցիալիստական կուսակցութիւնը (սոցիալ դեմոկրատիան) ցոյց է տալիս նրան այդ կռուի վերջնական նպատակը. և բոլոր երկրների բանուորները համախմուելով այդ դրօշակի տակ, կազմում են աշխատանքի մի հզօր բանակ,—առանց դաւանանքի, լեզուի ու ցեղի խորութեան,—ամենուրեք միևնոյն կուրը մղում, որպէսզի իրենց վիճակը բարելաւեն, իրաւունքը և ազատութիւնն ստանան, պետութեան մէջ իշխանութիւնն ձեռք բերեն և սոցիալիզմի իրականացնել կարողանան:

Սոցիալդեմոկրատիան չի գալիս՝ փրկելու բանուորներին, չի խոստանում որևէ հրաշք, չի խոստանում ծովը հրկեհել: Բանուոր դասակարգի միս ու արիւնից ելած՝ նա ասում է. այն կուրը, որ մղում ես դու, ինքդ շատ անգամ չը նկատելով, ամբողջ մարդկութեանն աղքատութիւնից, սղութիւնից և ճորտութիւնից ազատագրող մեծ կուրն է դա: Ըմբռնիր ուրեմն այդ կուրի իմաստը և, ըմբռնելով, քայլիր դէպ այն նպատակը, որ քո կեանքը զրել է առջևդ: Պրոլետարիատի ներկայ աղքատութիւնից է ծնունդ առնում ընդհանուր եղբայրութեան եւ հասարակութեան գաղափարը, դասակարգերի անողոք կռուի է աշխարհը գիծում դէպ այն հասարակակարգը, որ չի ճանաչի՝ ո՛չ տէր, ո՛չ ստրուկ: Եւ պրոլետար կեանքի մօտայ իրականութեան վրայ արդէն բացում է վառ արշալոյսը տանջուող մարդկութեան:

Կը բացուի այդ արշալոյսը, և կանհեղանամ մարդկութիւնը ճնշող բոլոր մութ ուժերը—ցուրտն ու քաղցը, նախատիքն ու ոճիրը, ագիտութիւնն ու խնայանքը:

Կը բացուի այդ արշալոյսը, որի անունն է՝ համաշխարհային սոցիալիստական յեղափոխութիւն:

Եր. Ման.
Բան. Պր.
Գր. Սա

Հոյս են տեսել՝

- № 1. Արշալայսի երգեր՝ Գ. Հայկունի, գինն է 25 կ.
№ 2. Ինչպիսի ընտրողական իրաւունք է հարկաւոր բան-
ւոր դասակարգին՝ Բ. Գնունեանց 15—կ.
№ 3. 'Կասակարգը դասակարգի գէժ'
Լ. ՄԱՐՏՈՒԼԻ . 15—կ.

Տպագրուում է՝

- № 4. Կորչին սոցիալ-դեմոկրատները՝ Բրակէի,

Գինն է 15—կոպ.

'Իմել' Тифлиς Аптекарский магазинъ Кешишянъ
противъ памят. Воронцова Կամ редакция „ПАЙКАР.“

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0204440

